

Н.П. Карачина

Моделювання економічної поведінки підприємства на рівні мікроекономічного аналізу

Обґрунтовується доцільність використання в процесі мікроекономічного аналізу категорії «модель поведінки підприємства». Розкриваються концептуальні засади економічного змісту такої моделі. Визначені методологічні принципи аналізу закономірностей дій сучасного підприємства. Зроблено висновок про те, що характер розвитку вітчизняних підприємств обумовлений переважно типом економічної поведінки під впливом комплексу факторів економічного, організаційного, культурно-етичного змісту, унікальних для кожного підприємства.

Актуальність теми дослідження

Останніми тенденціями у світовій та вітчизняній економіці є посилення значення забезпечення ефективності функціонування репрезентативної організації/підприємства як основного об'єкта соціоекономічних відносин. Це обумовлено тим, що водночас зростають як кількість факторів, які визначають таку ефективність, так і складність визначення такого впливу через якісні трансформації змісту цих факторів. Переважаючою при цьому є точка зору про складний характер і поєднання різних складових зовнішнього факторного впливу на забезпечення ефективності сучасного підприємства, наприклад [1], ринкових відносин (впливу ринку/конкуренції на діяльність підприємств), а також законів організаційної динаміки.

Для підприємств України проблема ефективності набуває особливого значення у зв'язку з поглибленням ринкових відносин, а також тим, що це має місце на фоні збереження або ж навіть посилення впливу унікальних особливостей інституціональної природи, характерних для пострадянських підприємств. На нашу думку, традиційні підходи дозволяють висвітлити дані процеси лише з окремих позицій. Це обумовлює необхідність формулювання синтезованих парадигмальних підходів до опису моделей підприємств та можливості позитивного управлінського впливу на їх динаміку. Очевидно, такі позиція повинні передбачати можливість одночасного урахування обох вищеназваних точок зору, принаймні не виходячи з їх взаємної альтернативності.

Постановка задачі і методика дослідження

У найзагальнішій постановці питання вважаємо, що подібні дослідження повинні ґрунтуватися на аналізі реальної динаміки підприємств, а звідси ідентифікації ефективності моделей розвитку, тобто вирішення задач методологічного, методичного і прикладного плану. Основною задачею даної статті було формулювання методологічних основ категорії «економічна поведінка підприємства».

Прикладною основою досліджень слугували результати авторського аналізу динаміки показників молокопереробних, машинобудівних та приладобудівних підприємств Вінницької обл. впродовж періоду 1990-2007 рр., які і дозволяють, на нашу думку, стверджувати про наявність окремих типів мікроекономічного розвитку та

Карачина Наталія Петрівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та моделювання в економіці Вінницького національного технічного університету.

© Н.П. Карачина, 2008

відповідно нові моделі опису такого розвитку. Аналіз здійснювався стосовно окремих ключових етапів розвитку підприємств, а саме: на 1990 р. (період адміністративно регульованої економіки), 1999 р. та на даний час – початок 2007 р. Аналізувалися основні економіко-господарські показники діяльності підприємств: обсяги переробки молока, рентабельність, витратність, прибутковість виробництва і т.д.

Методологічний аналіз проблеми

Відповідні принципи опису ринку, стану підприємств у динамічних умовах ринку та ефективності їх стратегій розвитку представлені у ряді фундаментальних праць з теорії менеджменту, соціології та організаційної поведінки таких зарубіжних та вітчизняних вчених, як А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Мілль, А. Маршал, В. Зомбарт, Р. Акофф, Е. Чандлер, В. Пономаренко, О. Кузьмін, Р. Фатхутдінов та ін. Дане питання має глибоку ретроспективу наукових пошуків, обумовлену його актуальністю на всіх етапах еволюції суспільства, соціоекономічних відносин та підприємства як основного організаційного типу реалізації таких відносин. Це визначає, як вважаємо, ту обставину, що опис закономірностей функціонування репрезентативного підприємства повинен ґрунтуватися водночас на: 1) визначеній універсальній моделі; 2) урахуванні маржинального ефекту реалізації цієї моделі під впливом конкретних умов, звідси така реалізація у кожному окремому випадку є унікальним явищем, що визначає особливості об'єкта аналізу.

Опубліковані до цього часу наукові праці були сфокусованими переважно у напрямку обґрунтування закономірностей стратегічного розвитку підприємств, що, на нашу думку, не висвітлює достатньо повною мірою природи проблеми ефективності підприємства, питання адекватного опису механізму його реакції на зміни умов функціонування та можливості цільового управління ситуацією. Термін «стратегія» традиційно розглядається [2] як спосіб визначення основних довгострокових цілей організації, адаптація дій та розміщення ресурсів, необхідних для їх досягнення, або ж, як на думку А. Наливайка [3], як встановлений та переглядуваний набір напрямків діяльності (цілей і способів їх досягнення) для забезпечення поновлюваної прибутковості. На нашу думку, стратегічний аналіз являє собою потужний інструментарій дослідження механізму розвитку підприємства, проте не дає відповіді на питання, що саме обумовлює вибір такої траєкторії. Переконані, що такий вибір є наслідком прояву фундаментальних закономірностей поведінки підприємства як організації; звідси обґрунтування принципів ефективності підприємства набуває принципово більших можливостей.

Таким чином, аналітичні підходи до висвітлення закономірностей розвитку вітчизняних підприємств, як ми вважаємо, можуть ґрунтуватися, у числі інших, на використанні категорії «поведінка підприємства». Більше того, економічна поведінка є однією із ключових категорій для опису та пояснення функціонування підприємства за сучасних умов.

Така постановка питання є відносно новою для економічних досліджень. В сучасній економічній літературі проблема розглядається лише у поодиноких наукових працях. Звертаємо увагу на праці Войтко В.В., де поняття «поведінка організації» розглядається з позицій міждисциплінарного підходу моделювання діагностики поведінки колективу організації у взаємовідносинах з керівником [4]; на нашу думку, означений аспект є важливим, але не єдиним. Найбільш чіткої методологічної схеми опис змісту категорії «поведінка підприємств» представлено у працях Капленко Г.В., де заслуговують на

увагу спроби класифікувати типи такої поведінки, а сама категорія визначається як «... стратегічно визначений напрям взаємопов'язаних, цілеспрямованих тактичних дій, методів та способів реакцій на непередбачуваний розвиток подій і зростаючу конкуренцію з метою забезпечення реалізації конкретно визначених цілей і місії підприємства в обраній сфері діяльності» (*кінець цитати*) [5, с. 5-6].

Потрібно відзначити, що у змістовному плані термін «поведінка підприємства» є спорідненим з поняттям «стратегія». Значення категорії «економічна поведінка підприємства» саме і обумовлена тим, що модель поведінки визначає потенційні можливості для формування спектру щодо стратегічних альтернатив і, головне, по-суті визначає вибір єдиної (або дуже обмеженої кількості) з цих альтернатив за будь-якої зміни будь-яких умов, тобто стратегія – закономірний прояв моделі поведінки. Звідси термін «поведінка підприємства» охоплює більш широку понятійну субстанцію, яка включає, наприклад, і питання закономірностей тактичних дій підприємства; іншими словами, стратегія підприємства – реальний прояв окремого типу поведінки останнього, і саме так і може бути пояснено. Відзначимо, що відкритим залишаємо питання механізму вибору альтернативи щодо стратегій підприємства, оскільки дане питання являє собою окремий предмет дослідження.

Отже, явна недостатність наукової інформації, як і результати аналізу вже опублікованих даних, свідчить про те, що економічна ідентифікація поведінкової моделі підприємств потребує формування чіткої теоретичної та методичної бази для пояснення, прогнозування та моделювання функціонування вітчизняного підприємства з точки зору закономірностей його поведінки. Все це, а також відсутність результатів завершених досліджень прикладного плану визначають необхідність здійснення наукових пошуків у даному напрямку. Критичні зауваження до опублікованих вже праць полягають у відсутності результатів аналізу, які б достатньо повно висвітлювали ситуації щодо опису стану підприємств на ринку та їх тривалої у часі динаміки. На нашу думку, подібний аналіз може мати адекватний вигляд лише на основі представлення повних результатів стосовно всіх підприємств окремої галузі, наприклад, якогось регіону, тобто спорідненого за вихідними умовами економічного ландшафту.

Прикладне підтвердження постановки питання

На наше переконання, практичним підтвердженням того, що адекватний опис закономірностей функціонування підприємств повинен будуватися саме з позицій категорії «поведінки підприємства», слугують дані щодо динаміки економіко-господарського розвитку підприємств за достатньо тривалий період. Нами досліджувалися підприємства трьох галузей: молокопереробні, машинобудівні та приладобудівні підприємства Вінницької обл., і в усіх випадках, за різних кількісних показників, були отримані схожі тенденції.

У зв'язку з обмеженістю обсягу статті наведемо лише деякі узагальнені показники, концентруючись на висвітленні емпіричного матеріалу щодо молокопереробних підприємств. Так, на території області промислово переробку молочної сировини здійснюють 27 підприємств. Принципи їх розташування збереглися ще з часів колишнього СРСР, коли було створено рівномірно орієнтовану мережу підприємств з метою раціоналізації використання сировини; таким чином, практично у кожному районному центрі було розташоване молокопереробне підприємство, що дозволяло обмежувати максимальну відстань доставки сировини відстанню 40-45 км. Найчастіше всього виробничі потужності підприємств відповідали раціональній схемі використання

ЧАСТИНА 2 НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

реальної ресурсної бази; різниця щодо виробничих потужностей між найбільшими і найменшими підприємствами не перевищували 250%. При цьому на початок 90-х рр. було досягнуто завантаженості виробничих потужностей до 85-95%.

Загальним стало те, що після проведення приватизації (корпоратизації) у першій половині 90-х рр. підприємства галузі зіткнулися із стрімкими тенденціями посилення кризового стану, що обумовлювалося цілим рядом причин макроекономічного, організаційно-управлінського, суб'єктивного плану. Висвітлення цих причин, а також аналіз впливу суто приватизаційних процесів та подальшої зміни власників є предметом окремого аналізу. Важливим є те, що ще на кінець 90-х рр. завантаженість підприємств регіону коливалася в досить зівставних межах – 25-45%, тобто кризові тенденції поширилися практично на всі підприємства. Виробничі потужності молокопереробних підприємств використовувалися на початку 2000 рр. на 18-47%, і їх функціонування супроводжувалося загостренням цілого ряду негативних тенденцій. Різко загострилася конкурентна боротьба за сировинні зони.

Проте до 2005-2007 рр. традиційний статус підприємств, що склався до цього часу, змінився на різку диференціацію. Як бачимо (рис. 1), впродовж 1999-2006 рр. близько 20% підприємств практично згорнули виробничу діяльність до явно мінімальних масштабів, близько 30% - істотно зменшили, близько 20% - активізували свою діяльність, яка за кількісним вимірюванням сьогодні відповідає середнім і підвищеним показникам на кінець 90-х рр., а близько 30% підприємств різко збільшили обсяги виробництва. Якщо на кінець 90-х рр. різниця щодо обсягів переробки молока найбільшим і найменшим підприємством області становила близько 300%, то на даний час цей показник у порівнянні з підприємствами, де зберігся більш менш завершений виробничий цикл переробки, перевищує 16 разів; при цьому на 3-4 підприємствах стабільне виробництво фактично згорнуло. Реально регіональний ринок молока фактично контролюється 8 підприємствами, на частку яких припадає 72-75%. На ринку сформувалися лідери не лише за обсягами виробництва, але і за здатністю впливати як на попит, стимулюючи підвищення рівня вимог споживачів до якості продукції, так і на постачальників та роздрібні мережі, диктуючи свої вимоги щодо якості, транспортування та зберігання товарів. Таким чином, така значна різниця дозволяє стверджувати про принципово різний характер розвитку підприємств, що мав місце з початку 2000 рр.; при цьому, у тому разі, коли були досягнуті позитивні темпи зростання основних господарсько-економічних показників, це можна розглядати як результат і наслідки обраних стратегій.

Пояснити таку динаміку з точки зору впливу конкуренції на ринку було б занадто спрощеним уявленням; за нашими даними, на це вплинули ряд факторів, таких, як різна ефективність систем корпоративного управління, розвиток систем управління якістю, ефективність політики управління персоналом і т.д. Водночас характер розвитку підприємств визначався і макроекономічними факторами: змістом макроекономічної політики у державі, політичним фоном суспільних трансформацій у період побудови ринкової економіки, циклічністю кризових явищ в економіці і т.д. Проте слід відзначити, що таких фонові фактори були однаковими або практично однаковими для всіх підприємств, принаймні у межах окремих галузей. Таким чином, основними все ж таки є внутрішні фактори, які визначили різний характер розвитку підприємств, інакше кажучи, особливості їх поведінки у стресових умовах.

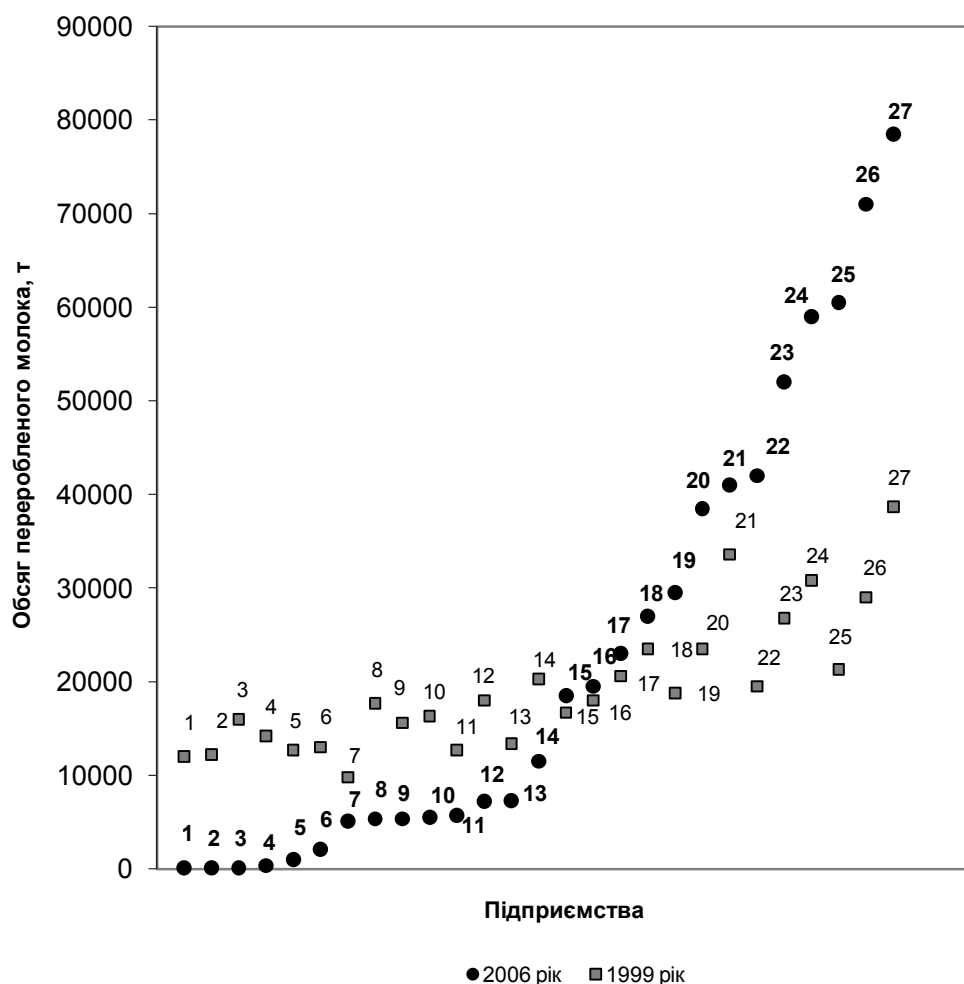

Рис. 1. Обсяги переробки молока підприємствами Вінницької обл. на 1999 р. та 2006 р. (нумерація підприємств за зростанням значень показника)

Джерело: побудовано за даними підприємств.

Аналогічними є тенденції, як вже згадувалося, щодо підприємств інших галузей. У табл. 1 наведено дані, які вказують на динаміку обсягів виробництва на підприємствах різних галузей. На основі цих даних можна зробити висновок про різке зростання різниці між показниками підприємств – лідерів у галузі регіону та групи аутсайдерів; при чому відносні галузеві відмінності є не такими й значними. Зрозуміло, що обсяги виробництва підприємств однієї галузі відрізняю через об'єктивні передумови, наприклад, різними розмірами підприємств, спеціалізацією і т.д. Проте основним фактором, який визначає закономірності розвитку підприємств, стала різниця між показниками підприємств по галузях між станом на 1990 р. та у подальшому – на 1999 та 2007 рр.

ЧАСТИНА 2 НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Таблиця 1 - Динаміка відносних показників обсягів виробництва
(у грошових одиницях на той час) на підприємствах Вінницької обл.

Галузь	Діапазон співвідношення між обсягами виробництва, у відсотках від найменшого показника*		
	1990 р.	1999 р.	2006 р.
Молокопереробні підприємства, у т.ч. частка підприємств, які практично згорнули виробничу діяльність, у відсотках до загальної кількості підприємств галузі по області	70 -	300 11	1600 20
Машинобудівні підприємства, у т.ч. частка підприємств, які практично згорнули виробничу діяльність, у відсотках до загальної кількості підприємств галузі по області	130 -	240 70	1720 50
Приладобудівні підприємства, у т.ч. частка підприємств, які практично згорнули виробничу діяльність, у відсотках до загальної кількості підприємств галузі по області	210 -	360 80	1350 65

* - без урахування показників підприємств, які практично згорнули виробничу діяльність

Саме зростання цих відмінностей свідчить про різний характер розвитку підприємств як реалізацію відповідної моделі поведінки. Значення цих даних полягає у тому, що визначення факторних причин та оцінювання їх впливу висвітлюватиме, по суті, причинно-наслідковий зміст моделі поведінки підприємств та характер її реалізації у кожному конкретному випадку. Іншими словами, пояснити динаміку розвитку підприємств як у минулому, так і у майбутньому (з точки зору можливого стратегічного розвитку) можливо лише на основі пояснення поведінкової моделі; звідси наступним питанням є формулювання методологічних аспектів останньої.

Методологічні аспекти моделювання економічної поведінки

Такі аспекти обумовлені, як вважаємо, методологічним підходом, згідно з яким закономірності економічної поведінки підприємства визнаються як основа моделювання дій підприємства при зміні умов його функціонування і ґрунтуються на можливих варіаціях реалізації потенціалу внутрішніх складових підприємства як складного соціоекономічного комплексу. Звідси, враховуючи явну недостатність інформації щодо відповідних категорій, дослідження у даному напрямку повинні здійснюватися за таким алгоритмом:

- 1) визначення/уточнення категорії «модель економічної поведінки підприємства» (МЕПП) та понятійного апарату всіх складових цієї категорії;
- 2) визначення характеристик поведінки підприємств та класифікація на цій основі окремих типів їх моделей;
- 3) визначення критеріїв і показників, що характеризують окремий тип поведінкової моделі підприємства;

ЧАСТИНА 2 НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

4) визначення критеріїв, показників і загальної схеми алгоритмічного підходу до оцінювання ефективності поведінкової моделі підприємства, а також створення відповідної методики оцінювання;

5) побудова багатофакторної економіко-математичної моделі ефективності економічної поведінки підприємства як математичного виразу (формули), який відображає зв'язок відповідних показників, що характеризують модель, та факторів, що його визначають;

6) створення моделі можливого позитивного впливу зміни факторів впливу на ефективність економічної поведінки підприємства через можливість оптимізувати розподіл ресурсів;

7) з урахуванням всього вищезазначеного – обґрунтування системного підходу до вдосконалення МЕПП.

Зупинимося на деяких аспектах питання дефініції та класифікації. Так, за нашим визначенням, модель поведінки як універсальна категорія являє собою певний алгоритм дій економічного суб'єкта, які прогнозуються з достатньою мірою вірогідності, обумовленою закономірностями системних зв'язків причинно-наслідкового змісту. Модель поведінки підприємства (фірми) – це прогнозовані і передбачувані дії організації у відповідь на сигнали соціоекономічного та політичного ландшафту, обумовлені складним комплексом взаємодії змістовних факторів внутрішніх підсистем та зовнішнього середовища. Основний зміст процесу моделювання поведінки підприємства полягає у досягненні адекватного рівня прогнозування дій підприємства у відповідь на виклики середовища та внутрішні зміни, діагностування природи таких дій та визначенні механізму управління ними з точки зору науково обґрунтованих критеріїв і показників можливості досягнення більш вигідного стану. Такий стан визначається з точки зору різних пріоритетів, насамперед самого підприємства як сукупності внутрішніх елементів та підсистем, а також з урахуванням інтересів елементів зовнішнього середовища, наприклад, суспільних інтересів. Таким чином, у своїй основі економічна поведінка пов'язана із ситуацією та вибором варіанта дій, що зумовлює універсальність ряду аспектів у відповідних діях підприємств. Звідси економічна поведінка є комбінацією із запланованих (або ж передбачуваних з огляду на специфіку типу кожної окремої моделі) дій, які є закономірними, а також швидких рішень з адаптації до змін з огляду на будь-які пріоритетні цілі.

Слід відзначити, що саме у зв'язку з цим Капленко Г.В. обґрунтовує [5, с.7] можливість побудови ієрархії цілей і визначення ступеня їх важливості для забезпечення нормального функціонування економічної системи. Ми поділяємо дану точку зору, підкреслюючи при цьому широкий спектр цілей/пріоритетів підприємства, що обумовлено складним комплексом сукупності його внутрішніх факторів. Так, у найзагальнішому вигляді МЕПП характеризується такими аспектами, як реагування у сфері політики управління персоналом, організаційного вдосконалення, оптимізації виробничих та соціальних функцій підприємства, управління капіталом (активами) підприємства і т.д. Відповідно в економічній теорії представлено різні підходи щодо визначення репрезентативного підприємства (як механістичної моделі конструкції, соціальної моделі, ієрархічної ринкової системи, суспільної організації, інституціонального комплексу і т.д.). При цьому слід розуміти, що, за існуванням різної ефективності моделей поведінки підприємств, в основі їх лежать універсальні механізми, що обумовлюють характер внутрішньосистемних зв'язків і перелік знову ж таки універсальних факторів впливу тощо. В науковому плані питання полягає

ЧАСТИНА 2 НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

передусім у можливості обґрунтування позитивного управлінського впливу на характер прояву економічної поведінки підприємства, що визначатиме саму ефективність його функціонування.

Опис (типізація) МЕЕП може бути здійснений у відповідних координатах, якими, на нашу думку, можуть слугувати універсальні характеристики, на основі яких і доцільно здійснювати класифікацію таких моделей. До таких характеристик слід віднести:

- етичні критерії (у зв'язку з цим Капленко Г.В. [5-6] наводить терміни «моральність», «соціально-культурні та соціально-психологічні фактори»), де зміст таких критеріїв визначається з точки зору суспільних пріоритетів, наприклад, соціальною орієнтованістю організації, її соціальним іміджем, благодійністю, впливом на розвиток територіальної громади – місця розташування підприємства і т.д.;
- критерії корпоративної культури, де показниками можуть слугувати, зокрема, мотивованість працівників підприємства загалом та окремих груп учасників виробничих (корпоративних відносин), ступінь балансу інтересів окремих груп учасників корпоративних відносин, рівень формалізації системи управління і т.д.;
- критерії ділової активності, ринкової орієнтації та характеру здійснюваної підприємством економічної політики (стратегічною орієнтацією на вимоги ринку чи відсутністю таких, пасивністю дій чи активною політикою на випередження змін або ж їх стимулювання, за відповідністю до основних функцій підприємства як типу організації і т.д.).

Перелік таких критеріїв, очевидно, може бути ширшим. Проте, на нашу думку, загальна класифікація МЕЕП в основі своїй ґрунтується на таких групах характеристик: 1) соціально-етичних; 2) корпоративної культури підприємства; 3) економічної активності та організаційної функціональності.

Моделювання ефективності економічної поведінки підприємства ґрунтується на виборі оптимального варіанта з багатоваріантної множини альтернативних шляхів розвитку підприємства. Такі альтернативи являють собою різні варіанти ділової активності, що включають в себе показники як виробничо-господарської діяльності, так і широкого переліку показників соціально-економічного змісту. Вирішення цієї задачі полягає, як вважається [5, с.17], у визначенні такого варіанта ділової активності впродовж прогнозованого періоду, який буде найбільшою мірою адекватним щодо ринкових умов і забезпечуватиме максимальну ефективність підприємства; при цьому концептуально моделювання економічної поведінки підприємства може бути здійсненим через взаємозв'язок із стратегічними цілями підприємства.

З огляду на проблемно-орієнтований характер МЕЕП, рішення та алгоритм дій як наслідок реалізації моделі поведінки можуть прийматися на основі імітаційних, експертних та оптимізаційних моделей. Економічний зміст задачі в даному разі (як найефективнішої реалізації МЕЕП) полягає у визначенні певного варіанту реакції підприємства у координатах максимальної ефективності розподілу його ресурсів, утриманні управлінського контролю та з точки зору відповідності при цьому щодо цілей розвитку підприємства, а також урахування певних обмежень. Інтегральний показник ефективності МЕЕП відтворює ефективність діяльності підприємства в цілому з точки зору ефективності основних напрямків (наприклад, виробничої, фінансової, трудової, маркетингової), відображаючи ефективність використання складових внутрішнього потенціалу підприємства.

Висновки

Опис сучасного підприємства як складної соціоекономічної системи, що в основі своїй ґрунтується на закономірностях певного набору прогнозованих дій, може бути здійсненим у координатах висвітлення окремих типів моделей поведінки підприємства. Унікальний характер розвитку вітчизняних підприємств (за період ринкових трансформацій в Україні впродовж 1990-2007 рр.) перш за все обумовлювався окремим типом економічної поведінки. Як показав аналіз, відмінності та альтернативи щодо ефективності функціонування підприємств в минулому та відповідні перспективи у подальшому розвитку є більш ніж значними. Основу таких типів поведінки складає цілий комплекс факторів економічного, організаційного, культурно-етичного змісту, унікальних для кожного підприємства. Прикладне значення даних результатів полягає у можливості використання методологічного і методичного змісту категорії «економічна поведінка підприємства» при формуванні більш ефективної мікроекономічної політики і стратегій розвитку репрезентативного підприємства, пристосуванні реальних можливостей підприємства до умов середовища функціонування, формування управлінської моделі активного цілеспрямованого впливу діяльності підприємства на ринок з огляду на оцінювання потенційних можливостей підприємства та ризикованості його дій.

1. Бест М. Новая конкуренция. Институты промышленного развития [пер. с англ.] / М. Бест. – М. : ТЕИС, 2002. – 356 с.
2. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 211 с.
3. Наливайко А. П. Теория стратегии предприятия. Современный стан та напрямки розвитку: монографія / А. П. Наливайко. – К. : КНЕУ, 2001. – 227 с.
4. Войтко В. В. Методичні підходи до аналізу стилю та факторів поведінки організації / В. В. Войтко // Вісник ХНУ ім. В.Н.Карамзіна. Економічна серія. – 2002. – № 575. – С. 203–207.
5. Капленко Г. В. Формування економічної поведінки підприємств : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: 08.06.01 / Г. В. Капленко. – Львів, 2005. – 22 с.
6. Капленко Г. В. Мотивація підприємництва і його економічна поведінка / Г. В. Капленко // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Економічні проблеми розвитку виробництва та інноваційної діяльності (Щорічник наукових праць). Випуск ХІХ / НАНУ. Ін-т регіональних досліджень. Редкол.: відповідальний ред. М. І. Долішний. – Львів, 2000. – С. 285–292.

Отримано 11.09.2008 р.

Н.П. Карачина

**Моделирование экономического поведения
предприятия на уровне микроэкономического анализа**

Обосновывается целесообразность использования в процессе микроэкономического анализа категории «модель поведения предприятия». Раскрываются концептуальные основы экономического содержания такой модели. Представлены методологические принципы анализа закономерностей действий современного предприятия. Сделан вывод о том, что характер развития отечественных предприятий обусловлен преимущественно типом экономического поведения под влиянием комплекса факторов экономического, организационного, культурно-этического содержания, уникальных для каждого предприятия.